

1.04 Strokovni članek

UDK 908(497.434Ribnica)"19"

Prejeto: 13. 8. 2018

Nada Lavrič

prof. fr. in it. v pokoju, Kolodvorska ulica 9, SI-1310 Ribnica
E-pošta: nada.lavric5@gmail.com

Vesna Lavrič, rojena Bernot (1927–2006)

IZVLEČEK

Povod za nastanek članka je želja urediti in popisati zapuščino Vesne Lavrič, rojene Bernot, družbeno dejavne in vsestranske osebe. Rojena Ljubljancanka se je z možem v Ribnico priselila leta 1951, začela poučevati na tedanji nižji gimnaziji, kasneje osemletni osnovni šoli, in postala prava Ribničanka. Njen vstop v obdobje odraslosti je hkrati začetek graditve socialistične družbe v Sloveniji; zavzeto je delovala na številnih področjih. Strokovna predmetna učiteljica je močno vplivala na generacije učencev. Pripomogla je k ustanovitvi in razvoju številnih društev: Rdeči križ, gasilsko, gobarsko, jamarsko, planinsko, prirodoslovno in turistično društvo ter društvo upokojencev. Pričevanja in zapisi o njej hkrati izrisujejo podobo segmenta življenja v 2. polovici 20. stoletja v Ribnici.

KLJUČNE BESEDE

Vesna Lavrič, Ribnica, društva, osnovna šola Ribnica, Rdeči križ

ABSTRACT

VESNA LAVRIČ, NÉE BERNOT (1927–2006)

The article was inspired by the desire to arrange and take an inventory of the legacy of Vesna Lavrič, née Bernot, a socially engaged and versatile personality. Born in Ljubljana, she moved with her husband to Ribnica in 1951. There, she started teaching at the lower grammar school (later eight-year primary school) and became a veritable inhabitant of Ribnica. Her young adulthood coincided with the initial stages of the construction of a socialist society in Slovenia; she ardently engaged in numerous fields. As a vocational class teacher, she strongly influenced generations of pupils. She contributed to the establishment and development of many associations: the Red Cross, fire service, mycological, speleological, mountaineering, natural science and tourism societies, and the society of pensioners. Accounts and records on Vesna Lavrič simultaneously draw a portrait of one segment of the life in the second half of the twentieth century in Ribnica.

KEY WORDS

Vesna Lavrič, Ribnica, societies, Primary School Ribnica, Red Cross

Uvod

Vesna Lavrič, rojena Bernot, je močno zaznamovala družbeno življenje Ribnice v letih 1951–2003. Ljubljancanka po rodu se je podeželskemu okolju popolnoma prilagodila. Bila je izredno dejavna na različnih področjih. Naloge, ki si jih je zadala, je opravljala odgovorno in strokovno. Njena starša sta bila prepričana in dejavna socialisti, otroke sta vzgajala v tem duhu. »Socializem je nekaj lepega, dobrega, vzvišenega. Nič takega se pa ne da doseči brez truda. Potrudi se tudi ti, da zmaga čimprej ta vzvišena ideja. Iz sebičnosti delaj nesebično za socializem, ki bo rešil vso človeško družbo in z njo tudi – tebe!«¹ Vesna je ta načela vzela za svoja, zato je razumljivo, da se je tako mlada vključila v OF in po vojni z vsemi silami sodelovala pri izgradnji nove socialistične družbe. Z možem Dušanom sta delila socialistični duh in ga posredovala svojim trem otrokom.

Absolventka biologije prirodoslovno-matematične fakultete se je zaposlila na nižji gimnaziji, kasneje osemletni osnovni šoli, v Ribnici in na njej kot predmetna učiteljica poučevala vse do upokojitve leta 1983. V njeni delovni knjižici je en sam vpis. Vso svojo zrelo življenjsko dobo je preživela v Ribnici, tesno vpeta v družbeno in družabno življenje.

Vesna je poučevala prirodoznanje. Bila je zahtevna,

stroga, a priljubljena učiteljica, če sodimo po dobro obiskanih in uspešnih obšolskih dejavnostih, ki jih je vodila. Aktivno je sodelovala v organizaciji Rdeči križ (v nadaljevanju RK) in vodila dejavnosti: krvodajalstvo, prva pomoč, mladi člani RK – podmladek. Veliko uspeha je imela kot poverjenica Prešernove družbe in Mladinske knjige. Strokovno je podpirala gobarsko društvo in veliko gobarila. V turističnem društvu je pomagala oblikovati danes tradicionalno in prepoznavno prireditev Ribniški semenj suhe robe in lončarstva. Za svoja prizadevanja in uspehe je prejela veliko pohval, priznanj in jugoslovansko odlikovanje red zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Sledeči zapis, ki podrobneje utemeljuje navedene trditve, je podkrepjen z obsežno dokumentacijo iz osebne arhiva Vesne Lavrič in z ustnimi viri.

Biografski podatki

Vesna se je rodila v Ljubljani 6. novembra 1927. Sestre v porodnišnici so bile nune in mlada mama ter novorojenka sta bili po pripovedovanju Ize Bernot deležni šikaniranja, saj starša nista bila člana katoliške skupnosti in tega nista želela niti za svoje otroke. Oče Zvonimir Bernot in mama Iza Bernot, rojena Prijatelj, sta bila napredna, svobodomiseln in angažirana. Oba sta delala v uredništvu časnika *Naprej*,

Krstni list Vesne Katarine Bernot (ZAVL).

¹ Bernot, *Socializem in vera*, predgovor avtorja.

glasila slovenskih socialistov. Zvonimir (1879–1955) je na univerzi v Pragi študiral filozofijo in klasične jezike, v Berlinu pa novinarstvo. »Poklicno se je ukvarjal s publicistiko (*Vera in socializem*, 1922). Po koncu 1. svetovne vojne je vstopil v JSDS, se ob delitvi stranke odločil za njeno desno krilo, 1921 postal njen tajnik, nato načelnik pokrajinskega načelstva ter urednik glasila *Naprej*.«² Iza Bernot (1899–1987), po rodu Primorka, se je s starši, zavednimi Slovenci, po razpadu Avstro-Ogrske iz Trsta preselila v Ljubljano.³ Bila je dobro izobražena, govorila je več jezikov. Prevezla je delo v tajništvu glasila *Naprej* in tam spoznala Zvonimirja Bernota. Po vojni je delala kot novinarka ter se leta 1960 upokojila kot članica uredniškega odbora in novinarka revije *Kmečki glas*.⁴

Vesna se je otroštva rada spominjala. Dobila je še sestro in dva brata. Oče je imel iz prvega zakona še hčerko in dva sina. Družina je bila povezana, hodili so na izlete v okolico Ljubljane, oče je na otroke prenašal svoje zanimanje za rastlinstvo in živalstvo ter za slovenske knjige. Denarja je pri hiši vedno primanjkovalo. Stanovali so v suhem, sončnem stanovanju v hiši pod Ljubljanskim gradom. Tudi iskanju pravega stanovanja so starši posvetili veliko pozornosti. Ob hiši je bilo ogromno dvorišče z velikimi kostanji. Pod kostanji so moške balinali. Otroke so pošiljali po nakupih, otroci so radi sodelovali, saj je kak novčič pristal v njihovem žepu.⁵

Leta 1934 je prišel čas za vpis v šolo. Pred Vesninim vpisom v šolo so Bernotovi vse štiri otroke nankrat peljali h krstu in za ta obred izbrali slovensko starokatoliško cerkev.⁶ Vesna je začela obiskovati državno dekliško osnovno in višjo narodno šolo v Linceju v Ljubljani.⁷ Leta 1938 je šolanje nadaljevala na državni ženski realni gimnaziji.⁸ Učila se je množice tujih jezikov: srbohrvaščine, francoščine, italijanščine, nemščine, ruščine, angleščine in latinščine. V dijaški knjižici iz šolskega leta 1940/41 je priimek Bernot prečrtan in nadomeščen s Prijatelj, dekliškim priimkom matere.⁹

Spričevalo o nižjem tečajnem izpitu z dne 31. 7. 1942 je dvojezično, italijansko-slovensko, priimek pa materin. Iz zapisa iz šolskega leta 1942/43 pa je razvidno, da je bila iz verouka neocenjena. V šolskem letu 1943/44 risanja in telovadbe niso poučevali. Pouka v tretjem razredu gimnazije v letu 1944/45 ni

obiskovala, ker je bila v zaporu in taborišču zaradi sodelovanja v OF.¹⁰

Vojni čas je preživela kot dijakinja, srednješolka. Družino v tem obdobju zgovorno opiše pismo Miklavža: »Ljubi otroci! Kar milo se mi stori, če pomislim na vaše skrite želje, kaj vse naj bi vam Miklavž prinesel. Potrebujete obleke, obutve, perila, robcev itd. Tudi kakšna lepa in dobra knjiga in primerna igra, na primer namizni tenis, nogomet itd. bi vam bila dobrodošla. Toda, če pomislimo, da je danes na tisoče ljudi brez strehe, brez obleke in obutve, na tisoče v tujini – na tisoče otrok brez starišev in na tisoče starišev, ki so izgubili svoje otroke – potem ste lahko zadovoljni, da spadate med one srečne, ki še lahko v svojem domu, dasi skromno živijo. – Če nam bo usojeno dočakati konec vojne, potem bo tudi za vas vse boljše in tudi Miklavž ne bo pozabil vašim željam ustreči. Dotlej bodite pridni, ne prepirajte se med seboj, kajti na sedanji vojni vidite in občutite kam, – v kakšne grozote dovede sovraštvo – Potrebno je torej, da ubogate stariše, poslušate nasvete starejših in se učite na zgledih, da sledite vedno le dobremu in se vztrajno izogibate vsem slabostim, da boste enkrat lahko spoštovanja vredni člani človeške družbe. Vaš Miklavž.«¹¹

Vesna se je med vojno vključila med aktiviste Osvobodilne fronte ter doživela zapor in taborišče. 1. avgusta 1944 jo je aretiral gestapo in zaprl v samico na sodniji. Čez tri tedne so jo prepeljali v policijske zapore, v Prisilne delavnice na Poljanskem nasipu. 20. septembra 1944 se je s »transportom« odpeljala z ljubljanske železniške postaje in pristala v taborišču Anzendorf pri Melku, podružnici Mauthausna. Ker so bili jetniki zaradi bližine zaveznikov slabo varovani, je s skupino trinajstih pobegnila. Uspelo ji je priti v Medvode, kjer je bila do konca vojne.¹²

V Ljubljano se je vrnila maja 1945 in letnik končala v svobodi z izpiti pred Stalno izpitno komisijo za aktiviste in borce.¹³ V šolskem letu 1945/46 je že v novi Jugoslaviji obiskovala zadnji letnik gimnazije in junija 1946 maturirala na II. ženski realni gimnaziji v Ljubljani. Jeseni 1946 se je vpisala na Prirodoslovno matematično fakulteto, oddelek biologija.

Po osvoboditvi, že septembra 1945, se je s sestro in bratom udeležila delovne brigade v Bohinju, otroci so šest tednov pripravljali drva. Kljub mladosti so kritično opazovali in ugotavljali zlorabe. V pismu so svoja razmišljanja prenesli očetu, ki jim je obširno odgovoril, med drugim je zapisal: »Socialist je tisti, ki se zaveda, da je član družbe, da z njo napreduje in nazaduje, in da torej nič ne pomaga, če se sam s svojo

² Filipič, Zvonimir Bernot (geslo) v *ES*, I, str. 251–252.

³ Oče je bil zaposlen na železnici in je imel na izbiro selitev na Sicilijo ali v Jugoslavijo.

⁴ Hutar, Zvonimir Bernot, str. 87.

⁵ Ustni vir, Vesna Lavrič.

⁶ ZAVL, Krstni list, Slovenska starokatol. cerkev v Ljubljani, 31. VIII. 1934.

⁷ V četrtem razredu se je šola preimenovala in postala Druga državna dekliška ljudska šola kneginje Zorke Ljubice (op. a.).

⁸ ZAVL, Dijaška knjižica je dvojezična, slovenščina in cirilica.

⁹ Vesnina sestra Jasna Demšar je večkrat povedala, da so v šolskih dokumentih vsem štirim Bernotovim otrokom priimke zamenjavali, kot da očetov priimek ni zakonit.

¹⁰ ZAVL, ohranjena korespondenca iz tega časa; opis delovanja širše družine v: Gosnar in Novak, *Mama, živ sem in zdrav*; čas v taborišču, kot ga je sojetnica Marta Grom opisala v knjigi *Izpoved žene* (v tej knjigi je Vesna imenovana Cilka).

¹¹ ZAVL, Pismo Miklavža (Ize Bernot) otrokom, Ljubljana, 6. 12. 1943.

¹² ZAVL, Izjava Marte Grom o sointerniranki tov. Vesni, tipkopis, 3 strani, Ljubljana, 8. 11. 1974.

¹³ ZAVL, Spričevalo Stalne izpitne komisije za aktiviste in borce za sedmi razred gimnazije, Ljubljana, 25. avgust 1945.

Poročna fotografija Vesne in Dušana Lavriča, 1950 (ZAVL).

Maturantka se je udeležila gradnje proge Brčko–Banovići,¹⁵ prve zvezne akcije (5. 7. 1946–1. 9. 1946). Naslednje leto je kot študentka odšla na gradbišče železniške proge Šamac–Sarajevo¹⁶ (12. 6. 1947–20. 9. 1947). Domači so jo pričakovali po šestih tednih, prispela pa je po trinajstih. V študentskih letih v Ljubljani je bila zelo družabna. Pešala je, kolesarila in planinarila. Obiskovala je opero in dramo, predstave si je ogledovala na študentskem stojšču. Tudi na ples je rada šla. Po deseti uri ni bilo več treba plačati vstopnine, zato sta z bratom odšla na ples ob desetih.¹⁷

Zaposlitev v Ribnici

Vesna Bernot je bodočega moža Dušana Lavriča spoznala v študentski družbi v Ljubljani. Poročila sta se v Ljubljani 4. marca 1950. V Ribnico sta se priselila leta 1951, ko Vesna še ni dopolnila 24 let. Dušan Lavrič se je rodil v Travniku, v Loškem Potoku, torej se je vrnil v domače okolje. Profesor zgodovine in zemljepisa je bil nekaj časa tudi ravnatelj osnovne šole v Ribnici. Prišla sta, da bi poučevala na šoli. Tako odločitev sta sprejela tudi zato, ker je primanjkovalo učiteljev. Potreba po učnih močeh je bila res velika, zato naj bi se študentje čim prej zaposlili. Svet za prosveto in kulturo Ljudske republike Slovenije je vse absolvente biologije povabil na razgovor.¹⁸ Vesna

Izkaznica zveze borcev, 10. 3. 1950 (ZAVL).

*družino skuša iztrgati – ne bo se iztrgal, vsaj popolnoma ne, ker je vpliv družbe odločilen. Zato pa seveda socialist ne sme vreči puške v koruzo, ampak mora delati na to, da se družbene razmere izpremenijo.*¹⁴

¹⁴ ZAVL, Očetovo pismo, 14. 9. 1945.

¹⁵ ZAVL, Prošnja za dodelitev štipendije 1948.

¹⁶ ZAVL, Knjižica rezultatov tekmovanja udeležencev v delovni brigadi; Posvetilo v knjigi Ivo Andrič, *Na Drini čuprija*.

¹⁷ Ustni vir, Natan Bernot.

¹⁸ ZAVL, Poziv Sveta za prosveto in kulturo LRS glede njene namestitve, Ljubljana, 13. 9. 1951.

Učiteljski zbor, šolsko leto 1953/54; na sliki so z leve 1. vrsta: Vanič, Dušan Lavrič, Draga Drobnič, Milena Vobič, Ambrožič, Anton Petje; 2. vrsta: NN, Mara Stojkovič, Mila Jordan, Katja Škuta; 3. vrsta: Zajc, Dora Novak, Vesna Lavrič, Maks Drobnič (ZAVL).

se je odločila, čeprav ni opravila vseh izpitov in so doma tej odločitvi nasprotovali. 1. oktobra 1951 se je zaposlila na šoli v Ribnici, na nižji gimnaziji.¹⁹

Ko sta prišla vsak s svojim kovčkom, ju je pričakala izpraznjena pisarna. Spala sta dobesečno na tleh. Po rojstvu otroka se je mlada družina naselila v šolskem kletnem stanovanju. V pismu iz leta 1952 Dušan Vesni piše: »Staro šolo obnavljajo, da je veselje. Popravljen in prenovljen bo vsa stavba. Ravnokar so pričeli z deli za obnovo stanovanja in telovadnice v kleti.«²⁰ Kasneje je družina dobila svoj dom v ravnateljovem stanovanju v Deški šoli. Na prostranem vrtu je bilo veliko sadnega drevja, Vesna je gojila zelenjavo.

Predmetna učiteljica s strokovnim izpitom²¹ in pedagoškimi izpiti je poročala o svojem delu: »Učni program bo do konca leta predelan po podrobnih učnih načrtih, ki sem jih pripravila v začetku leta. Botaniko predelujem precej v naravi, zato ne grem točno po učnem načrtu, vendar pa z njim v skladu in bo do konca leta tudi realiziran. Je pa tak pouk veliko bolj zanimiv in življenjski, otroci so navdušeni in imam verjetno prav zaradi tega v šestih razredih tako malo nezadostnih ocen, medtem ko jih je bilo druga leta pri botaniki največ. Otroci delajo zunaj tudi skupinsko, kar jih precej navdušuje.

Za pouk se pripravljam, pismeno le redko; kadar se mi zdi snov težja. Otrokom skušam pokazati vse primerke, ki jih obravnavamo. Če nimam slike ali predmeta samega, jim pa prinesem pokazat vsaj slike iz kakšne

knjige, včasih tudi preberemo kakšen zanimiv sestavek. Učila skušam kar največ uporabiti. Otroci pa mi prav radi prinesejo pokazat v šolo kaj živega (ribe, pupke, želvo...). Te primerke si pogledamo skupno, potem pa jih pokažem še v druge razrede. Učenci na splošno obvladajo stvarino, eni bolj drugi manj. Mnogi se težko ali nerodno izražajo, zato jim moram pomagati z dopolnilnimi vprašanji. Manjka jim govornih vaj. Nočem, da bi se učili na pamet! Učence hočem naučiti predvsem misliti, zato hočem že pri podajanju nove snovi čim več dobiti od njih samih, ker so tako prisiljeni aktivno delati in si vse bolj zapomnijo. Zdi se mi, da se prirodopisnih predmetov doma sploh ne uče, razen redkih izjem. Učence ob vsaki priliki seznanjam tudi z vsemi družbenimi dogajanjem, opozarjam jih na dnevni tisk, razne revije in knjige, kjer dobe lahko še več o snovi, ki jo predelujemo. Zato prav radi segajo po knjigah in časopisih in mi tudi radi poročajo o stvarih, ki se jim zde bolj zanimive. Predvsem v 6. razredih so dijaki precej vedoželjni in se zanimajo za mnoga področja iz prirodoslovja, tudi za podrobnosti včasih, kar ni v učnem programu. Zdi se mi prav, da se tudi o teh stvareh pogovorimo, saj se jim na ta način širi splošno obzorje znanja, ker je v zvezi z njihovim interesom. (Npr. sestavek iz Proteusa). Take ure nimam za izgubljene, nasprotno, zdi se mi celo, da otroci precej pridobijo, ker res z zanimanjem sledijo. Vse ure torej izrabim in zahtevam disciplino. Le redki so primeri, ko se nekateri le ne morejo umiriti in jih je treba večkrat opomniti.

Z dijaki imam tovariški odnos in dober kontakt, skušam biti kar najbolj pravična in upam, da mi je to tudi uspelo. Otroci se obračajo na mene z mnogimi drugimi vprašanji. Npr. iz prirodnih ved, zemljepisa, atmosfere,

¹⁹ ZAVL, Odločba o nastavitvi pripravnika v državni službi, 7. 10. 1951.

²⁰ ZAVL, Pismo, 25. 7. 1952.

²¹ ZAVL, Diploma o strokovnem učiteljskem izpitu, Ljubljana, 26. 11. 1958.

Učiteljica Vesna Lavrič z učenci v Kadica, 17. 5. 1973 (ZAVL).

poletih v veselje, mrkih, na katere me tudi opozore in celo iz športa, kjer sem pa le malo kje bolj doma.

Učencem, ki se težko uče, svetujem, kako naj se uče in jim včasih tudi posebej kaj razložim. Z učenci, ki se bolj zanimajo za prirodopis, pa imamo redno prirodopisni krožek, kjer tudi učenci sami predavajo. Za krožek je precej zanimanja. Prav tako mora biti pri krožku disciplina, pustim pa jim, da sede kakor hočejo, torej ne v šolskem redu.

Ob prilikah raznih proslav in praznovanj skušam navduševati otroke tudi v izvenšolsko delo in jih vključevati v razne organizacije, predvsem v RK. Pri krožku pa morajo voditi sami evidenco o prisotnosti in temah predavanj. Tako smo tudi skupno sestavljali poročilo za prirodoslovno društvo in pripravljali program za dan mladosti. S starši imam le toliko stika, kolikor se sami zanimajo za otroke, ker nimam svojega razreda.

V šoli odgovarjam za prirodopisni kabinet, vodim prirodopisni krožek in pomagam pri organizaciji podmladek RK. Izven šolsko delam predvsem v organizaciji RK, sem tajnik občinskega odbora RK Ribnica, član plenuma GO RKS,²² vodim tečaj ŽVM v Ribnici in tam tudi predavam. Sem tudi predsednik komisije za krvodajalstvo. Sem tudi član sveta za stanovanjske zadeve in član potrošniškega sveta trgovskega podjetja Merkur.²³

Vesna je kot glavni predmet poučevala prirodopis, po potrebi pa tudi zemljepis, kemijo, glasbo, telovadbo ... Zadnja leta je učila prirodopis in tehniko, za kar se je temeljito pripravila. Razredništvo je bilo

njena vsakoletna naloga. Vodila je tudi obvezni tečaj prve pomoči za sedmošolce. Na šoli je bila mentorica mladim članom RK.²⁴

Vsa leta je vodila prirodoslovni krožek, ki je v šolskem letu 1958/59 začel delovati na Osnovni šoli Ribnica na Dolenjskem, nekdanji nižji gimnaziji. Podrobno poročilo o delu je poslala Prirodoslovnemu društvu Ljubljana; med drugim piše: »Krožek je sodeloval tudi v paradi na Dan mladosti, člani so nosili nagačene živali, Proteus in herbarije.«²⁵ Učence je opozarjala na revije in posredovala naročila. V poročilu navaja, da je na revijo *Proteus* naročenih 15 učencev. Prirodoslovno društvo Slovenije je spremljalo njeno delovanje in ji podelilo zlato značko Prirodoslovnega društva Slovenije.²⁶ Mentorji so bili večkrat nagrajeni z ekskurzijo, ena od razglednic prča o obisku Bele krajine. Ko so na šoli uvedli prometno vzgojo in kolesarski izpit, je bila seveda spet med odgovornimi. Vsako nalogo je vzela resno in poskušala doseči čim več, vzgajati širše, preverjati znanje na tekmovanjih, sodelovati z društvi in povezovati. Njena zagnanost ni bila neopažena. Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu ji je 23. aprila 1977 podelil značko s srebrnim vencem.²⁷ Tudi Avto moto društvo Ribnica se je je večkrat spomnilo z zahvalo.

Hči Nada se spominja: »Ko pomislim na mamo učiteljico, je na prvem mestu slika, kako zjutraj odhaja v

²⁴ Dolgoletna somentorica in sodelavka pri Rdečem križu, mentorica podmladka Marica Golija.

²⁵ ZAVL, Poročilo, 30. 5. 1959.

²⁶ ZAVL, Zlata značka Prirodoslovnega društva Slovenije, 23. 4. 1987.

²⁷ ZAVL, Značka s srebrnim vencem, 23. 4. 1977.

²² GO RKS, glavni odbor Rdečega križa Slovenije.

²³ ZAVL, Vesna Lavrič, tipkopis, 2 strani, poročilo o svojem delu.

službo. Vedno je nosila haljo, vedno si je uredila misli in vse preverila. Pred oknom si je očistila nohte, preden se je obula, si je zloščila čevlje. Zbrana, urejena, pripravljena. Samo tako je bila lahko kos neštetim nalogam, ki jih je prevzela.»²⁸

Knjige

Knjige je imela izredno rada, veliko je brala. Ustvarila je bogato knjižnico, okoli 2000 enot. Knjižnica je odraz njenega širokega zanimanja za različna področja. Tu so otroške in mladinske knjige, poezija, romani, zbirka Sinji galeb, Kondor, Sto romanov, enciklopedije, leksikoni, priročniki od preživetja v naravi do smučanja, potopisi, biografije, učbeniki, umetnost, glasba, faksimile ... Knjige je kupovala tudi zato, ker je menila, da mora intelektualec podpirati izdajanje knjig. Knjige je tudi posojala.

Pomagala je širiti bralno kulturo. Že leta 1953 je postala poverjenica Prešernove družbe in pridobivala naročnike za letno zbirko.²⁹ Leta 1984 je prejela

priznanje Prešernove družbe za tridesetletno sodelovanje, v letih 1986–1990 pa tretjo nagrado Najboljši poverjenik. Ljudi je znala navdušiti, zbirko je osebno izročala. Njeno plačilo za delo so bile knjige za lastno zbirko ter za darila sorodnikom in prijateljem.

Na šoli je bila poverjenica Mladinske knjige. Zbirala in posredovala je naročila za Čebelico.³⁰ Odgovorna je bila tudi za naročanje revije *Pionir*. Za sodelovanje v nagradni igri revije *Pionir* sta mentorica in učenec zmagovalec odpotovala na izlet v Dubrovnik.³¹ Od ustanovitve Sveta knjige je bila njegova zvesta članica.

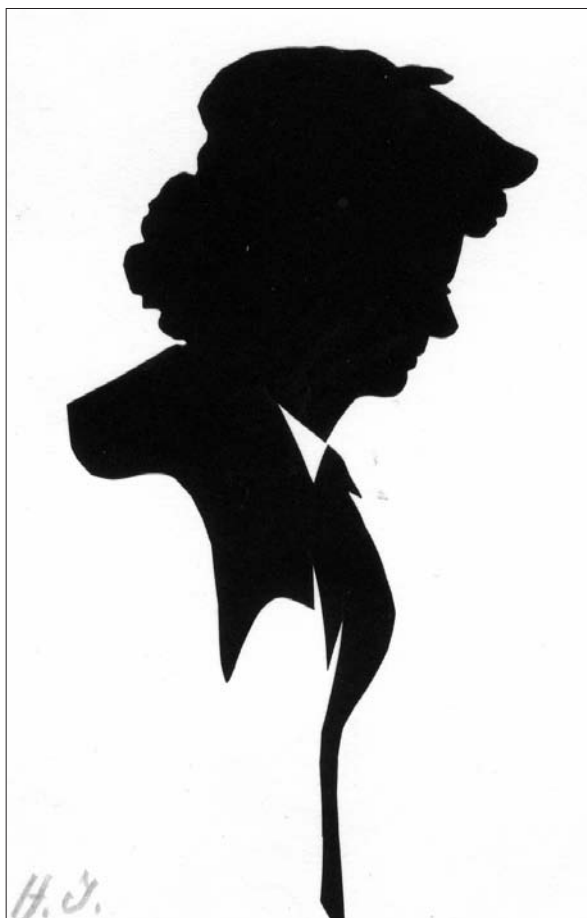
Kultura jo je spremljala na vsakem koraku. Obiskovala je razstave, koncerte, ostala je zvesta gledališču. Celo sama je sodelovala v amaterskem gledališču. V pismu mami piše: »*Svojo vlogo kot Adela v drami Dom Bernarde Albe sem kar dobro odigrala.*«³²

Delovanje v društvih

Rdeči križ

V RK je vse življenje aktivno sodelovala na vseh področjih njegovega delovanja. Že v otroških letih je imela izostren občutek za soljudi. Pomagala je sorodnikom, sosedom in prijateljem. Logično nadaljevanje je v obdobju odraščanja pomenila vključitev v dejavnosti mladine Osvobodilne fronte. Po kapitulaciji Italije je prek organizacije AFŽ (Antifašistična fronta žena) opravila partizanski sanitetni tečaj.³³ To je bilo prvo izobraževanje v nujenju prve pomoči, ki ga je kasneje nadgrajevala ter postala predavateljica in izpraševalka.

Po prihodu v Ribnico je na pobudo dr. Janeza Oražma prevzela mesto tajnice Občinskega odbora Rdečega križa Ribnica.³⁴ Leta 1958 je bila tajnica Krajevne organizacije Rdečega križa Ribnica.³⁵ V zimskem času je organizirala tečaj za VŽM (vaška ženska mladina), govorila je o skrbi za zdravje in delila nasvete za higieno. RK je imel nalogo razdeljevanja humanitarne pomoči – UNRE, skrbel je za šolske malice in mleko v prahu. Člani RK so obiskovali ležeče bolnike. Organiziranje krvodajalskih akcij je bilo obsežna naloga. Treba je bilo izdelati in razdeliti vabila ter poskrbeti za obveščanje v celoti. Organizator je moral uskladiti prevoz krvodajalcev z avtobusi, zagotoviti malice in pomoč skupini za odvzem krvi ter najti ustrezne prostore.

Silhueta Vesne Lavrič, v Kavarni Nebotičnik, 31. 1. 1961 (ZAVL).

²⁸ Ustni vir, Nada Lavrič.

²⁹ ZAVL, Knjižni program Prešernove družbe za leto 1954.

³⁰ ZAVL, Pismo mami 6. 4. 1965 – naročila je dodatnih 35 izvodov Čebelice.

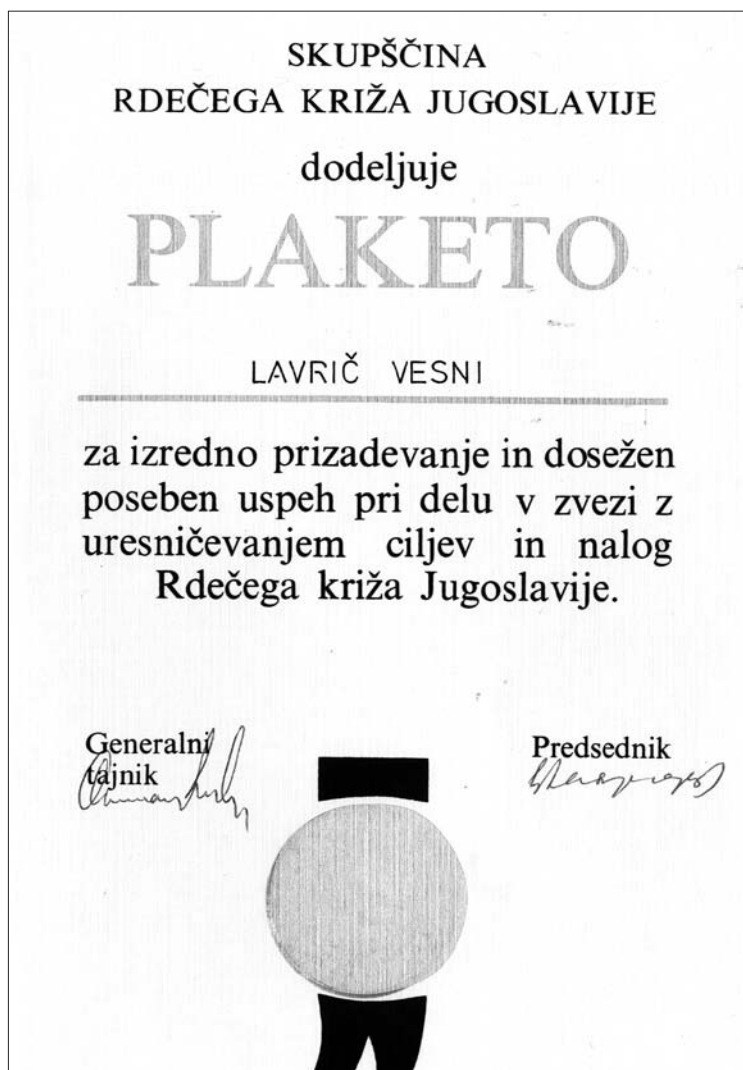
³¹ ZAVL, Ohranjena fotografija.

³² ZAVL, Pismo mami, Ribnica, 13. 3. 1959.

³³ ZAVL, Priloga k vlogi za priznanje obdobja sodelovanja v NOB v delovno dobo.

³⁴ ZAVL, Ocenjevalni list ravnatelja 1953/54.

³⁵ ZAVL, To potrjuje članska izkaznica, po podpisu sodeč, je bil tedaj predsednik KO RK Šmalc, verjetno zdravnik.

Srebrna plaketa Skupščine Rdečega križa Jugoslavije (ZAVL).

Krvodajalka je bila od svoje polnoletnosti do šestdesetega leta starosti. Že leta 1958 je prejela zlato značko krvodajalca, kar pomeni, da je kri darovala 25-krat.³⁶ Leta 1987 pa je kri darovala že 50-krat.³⁷

Leta 1969 je obiskovala 80-urni tečaj prve pomoči in naredila izpit za bolničarja ter tako postala prostovoljna bolničarka RK.³⁸ Leta 1976 je pri Strokovnem centru za prvo pomoč opravila izpit iz programa prve pomoči (v nadaljevanju PP), določenega za učitelja praktičnega pouka v vseh tečajih s področja vede o PP.³⁹ Vodila je tečaje PP na osnovni šoli, v šoli za voznike in za ekipe PP pri Civilni zaščiti (v

nadaljevanju CZ). Prezela je vlogo organizatorke in izpraševalke. Postala je vodja ekip PP pri CZ in članica občinskega štaba CZ. Sodelovala je na vajah.⁴⁰ Za dolgoletno predano delo je dobila zlati znak CZ, Republiški štab CZ pa ji je podelil bronasti znak. V pismu mami piše: »V nedeljo sem morala celo v parado kot vodja PP, nimam pa časa, da bi si nabrala vršičke.«⁴¹ V prihodnje se je sodelovanja v paradi dosledno izogibala, ker se ni želela javno izpostavljati.

Na osnovni šoli je bila mentorica mladim članom RK. Izobraževala se je na seminarjih za svetovalce.⁴² Mladino je usmerjala, usposabljala in organizirala za humanitarno delo. Izobraževala je ekipe PP in jih vodila na tekmovanja. Mladi člani RK so pomagali pri

³⁶ ZAVL, Glavni odbor Rdečega križa Slovenije podeljuje zlato značko v znak zahvale in priznanja za darovano kri. Ljubljana, 4. VI. 1958.

³⁷ ZAVL, Diploma za 50-krat darovano kri, 1987.

³⁸ ZAVL, Izkaznica prostovoljnega bolničarja-ke Rdečega križa, izdana 9. 4. 1969.

³⁹ ZAVL, Izkaznica učitelja praktičnega pouka v vseh tečajih s področja vede o prvi pomoči, izdana dne 22. 3. 1976.

⁴⁰ ZAVL, Karton organa – osebni karton udeleženca ZTV »osvetnik« - 74.

⁴¹ ZAVL, Pismo, 1972.

⁴² ZAVL, Izkaznica, 3. 2. 1978.

izvedbi krvodajalskih akcij in obveščanju; poleg tega so vsako leto obiskali ležeče bolnike.

Dela v RK ni bilo malo in pridobiti je bilo treba sodelavce, kar pa ni bilo lahko. V pismu piše: »Rdeči križ mi gre že na živce, nihče nima časa niči za sejo, jaz naj bi se pa raztrgala.«⁴³ Tudi organiziranje krvodajalske akcije ni malenkost. Skrbelo jo je: »Jutri začnemo s krvodajalsko akcijo, nič ne vem, kako bo.«⁴⁴

Do osamosvojitve leta 1991 in še nekaj let po njej je ostala aktivna članica odbora Občinske organizacije Rdečega križa. V 80. letih je bila več mandatov predsednica organizacije.⁴⁵ Za svoje delo v organizaciji je prejela več priznanj RK: zlati znak priznanja za dolgoletno ustvarjalno delo v Rdečem križu Slovenije pri krepitvi solidarnosti in humanih odnosov med ljudmi ter napredku zdravstvene kulture, srebrno plaketo za izredno prizadevanje in dosežen poseben uspeh pri delu v zvezi z uresničevanjem ciljev in nalog Rdečega križa Jugoslavije, priznanje za sluge za krvodajalstvo za dolgoletno plemenito delo pri razvijanju solidarnosti med ljudmi na področju krvodajalstva, diplomno v znak priznanja in zahvale za humanost in patriotizem v krvodajalski službi LR Slovenije ter jubilejno priznanje.

Turistično društvo

Vesna se je že leta 1951 včlanila v Turistično zvezo Slovenije.⁴⁶ Zelo rada je potovala ter spoznavala kraje in ljudi. S svojo nepogrešljivo Škodo je prevozila vso Jugoslavijo, izbirala je vedno nove poti, stranske so ji bile bolj všeč.

V Turistično društvo Ribnica, v register društev vpisano 4. 2. 1969, se je vključila z vso odgovornostjo ter sodelovala pri organizaciji in izvedbi Ribniškega sejma. Poiskala je izdelovalce domače obrti, obiskala jih je in se dogovorila za sodelovanje. S svojim avtom jih je skupaj z orodjem, izdelki in materialom pripeljala na mesto prikaza in ob koncu odpeljala domov. Potem jih je obiskala še enkrat, ko jim je prinesla honorar. Med letoma 1986 in 1993 je bila predsednica tega društva.⁴⁷ Nagrada za opravljeno delo so bila poučna potovanja, kar ji je bilo v največje veselje. Leta 1998 je prejela častni bronasti znak Turistične zveze Slovenije za uspešno delo pri razvoju turizma.

Planinsko društvo Ribnica

Bila je navdušena planinka. Že kot študentka se je leta 1948 vpisala v Planinsko društvo Ljubljana in izkaznico napolnila z žigi. Izkaznica Planinskega

društva Ljubljana-Moste nosi letnico 1965. Kdaj je postala članica Planinskega društva Ribnica, iz dokumentacije ni razvidno, najstarejši ohranjen zapis je iz leta 1992. Hodila je na planinske pohode in dežurala v koči pri Sv. Ani. Sodelovala je pri članskih delovnih akcijah. Privabljala je mladino. Prejela je tudi več pohval.⁴⁸

Odlomek iz pisma, ki ga je pisala mami, nazorno pokaže, kako je ponotranjila poklic učiteljice in kako rada je mladini naredila veselje. Z njo ni bilo nikoli dolgčas. »Kaj pa Dare? Ali bi mi lahko skomandiral, da bi peljala 12 fantov na ogled v Hladilnico (kmet.gosp. šola)? Obljubila sem jim tudi, da jih bom peljala nekam v hribe za kak dan. Sem se pa že malo odvadila. Morda bi hotel takrat Dare z nami?«⁴⁹ Šlo je za slušateljke Kmetijsko gospodarske šole Ljudske univerze, na kateri je predavala. Dare pa je bil njen mlajši brat, agronom, zaposlen v Hladilnici v Zalogu.

Društvo za raziskovanje jam Ribnica

Vključila se je v jamarsko društvo in pomagala po svojih močeh. Iz ohranjene izkaznice, izdane 12. maja 1977, izvemo, da je članica postala leta 1965. Kot naravoslovka se je zanimala za geologijo in seveda jo je privlačil tudi jamski svet. Navduševala je mlade, jih spodbujala in vozila na teren. Uspešna je bila pri pridobivanju sredstev za društvo in prvo jamarsko opremo je s svojim avtom pripeljala iz tujine. Fantje, tako jih je v pogovoru imenovala, so jo cenili in sledili njenim nasvetom. Za dolgoletno sodelovanje v organizaciji ji je Jamarska zveza Slovenije podelila srebrno častno značko.⁵⁰

Gobarska družina

Čeprav se je Vesna rodila v mestu in tam odrasla, je imela naravo nadvse rada. V Ribnico je z veseljem prišla zaradi gozda in lepote narave. Poznala je gozd in nabirala gozdne sadeže, iz dreva je kuhala marmelado, šla je tudi na polharijo, gob pa je nabrala ogromno. Družina je uživala v dobrotah, kot so lisičke s krompirjem, rižota z jurčki, ocvrte dežnikarice ter gobe v kisu in slanici. Seveda se je včlanila v društvo, tekmovala v spoznavanju gob in tudi zmagala. Nabirala je gobe za razstavo in za pripravo sejemske gobjih polpet. Organizirala je predavanja, ker je poznala kolege iz stroke. Veliko pozornosti so v gobarski družini tudi po njeni zaslugi posvečali skrbi za okolje in ravnovesje v njem. Znali pa so se tudi veselo družiti.

⁴³ ZAVL, Pismo mami, 12. 5. 1959.

⁴⁴ ZAVL, Pismo mami, 6. 4. 1965.

⁴⁵ ZAVL, Dokumentirano za čas 1976–1987, tajnik v tem času Drago Turnšek, prejšnja predsednica Vida Cvar.

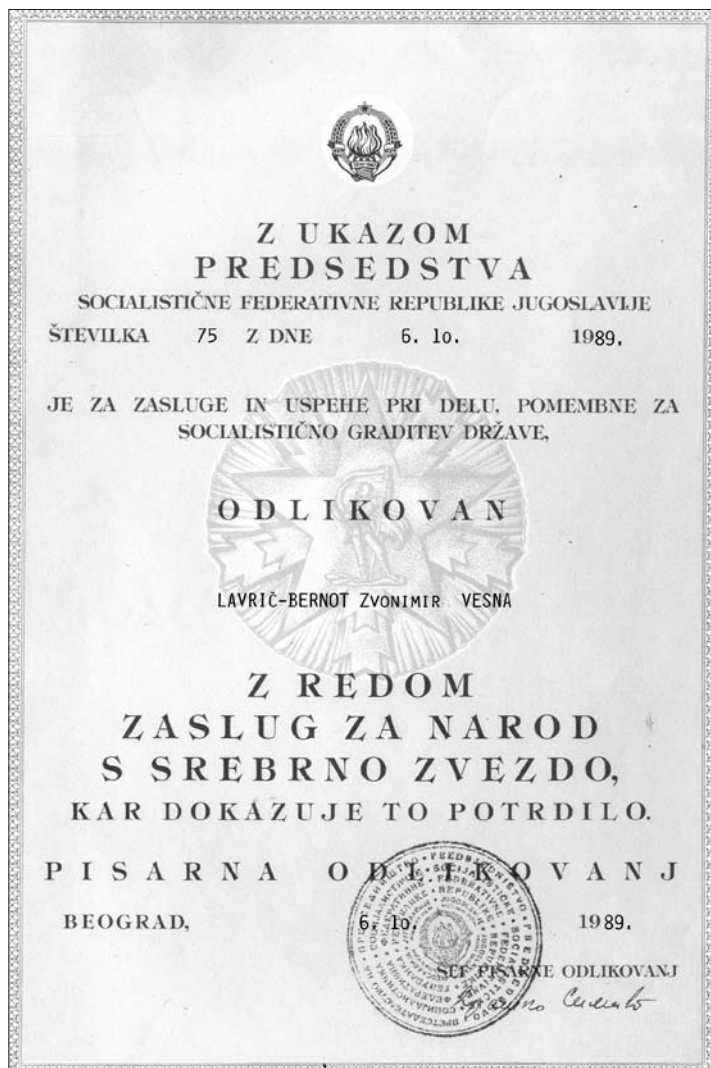
⁴⁶ ZAVL, Izkaznica Turistične zveze Slovenije, 30. 1. 1953, vpisana v društvo 1951.

⁴⁷ Arhiv Turističnega društva Ribnica.

⁴⁸ ZAVL, Pohvala, Meddruštveni odbor Planinskega društva Ljubljana, 2001; Pohvala Planinske zveze Slovenije, 2004.

⁴⁹ ZAVL, Pismo mami, 13. 3. 1959.

⁵⁰ ZAVL, Srebrna častna značka Jamarske zveze Slovenije, Novo mesto, 12. 6. 1982.

Odlikovanje red zaslug za narod s srebrno zvezdo, Beograd, 6. 10. 1989 (ZAVL).

Gasilsko društvo

Aktivno je sodelovala tudi z gasilci, čeprav ni bila izprašana gasilka. Gasilci so prepoznali njene vodstvene in organizacijske sposobnosti. Povabili so jo, naj se vključi v usposabljanje za gasilskega častnika, za kar pa se ni odločila. V zapuščini je gasilska slika, na kateri so gasilski častniki, udeleženci tečaja.⁵¹ Vesna je edina ženska v civilu. Predavala je PP na gasilskih tečajih različnih stopenj. Z gasilci je bila povezana kot članica občinskega štaba CZ, odgovorna za PP. Delala je predvsem z mladimi gasilci. Ribnica je 25. in 26. septembra 1982 gostila III. srečanje pionirjev Slovenije na temo Preprečujemo požar. Mesto so preplavili mladi gasilci, ki so prenočevali pri družinah. Predsednica organizacijskega odbora srečanja je bila Vesna Lavrič. Zanesljivo, odgovorno in

delavno sodelavko so gasilci cenili. O tem pričajo priznanje GD Ribnica leta 1986, Občinsko gasilsko priznanje I. stopnje za požrtvovalno in uspešno delo v gasilstvu in na področju požarne varnosti leta 1980⁵² ter priznanje predsedstva Občinske gasilske zveze članu GD za 20-letno požrtvovalno delo v gasilski organizaciji leta 1993.⁵³

Društvo upokojencev

Kmalu po upokojitvi je leta 1985 postala članica društva upokojencev. Takoj je prevzela organizacijo izletov. Pripravila je podroben načrt, pozanimala se je, kaj si je na poti vredno ogledati, ter poiskala dobre in cenovno ugodne gostilne. Skrbela je za veselo razpoloženje, sestavila si je seznam zdravic, da so si jih lahko peli, celo šale si je zapisovala v poseben blok,

⁵¹ ZAVL, Fotografija, II. častniški tečaj občinske gasilske zveze, Ribnica, 31. 1. 1981.

⁵² ZAVL, Občinsko gasilsko priznanje, v Ribnici, 20. 3. 1980.

⁵³ ZAVL, Priznanje gasilske zveze Slovenije, v Ribnici 1993.

Podpis Vesne Lavrič, s katerim je overovala številne dokumente, spričevala, izkaznice, poročila, vabila in priznanja (ZAVL).

da jih je imela vedno pri roki. Pravijo, da so bili izleti z njo nepozabni. Ko tega ni več zmogla, so jo zelo pogrešali. Na dan starostnikov, 1. oktobra, so se upokojenci družili pri njeni počitniški hiši pod Sv. Ano.

Zaključek

Ko ji je, neugnani delavki, bolezen upočasnila korak, se je težko sprijaznila s svojo nemočjo. Hudo bolna se je še vedno lotila cvrtja krofov za družino in prijatelje, ker je to pač vsako leto v pustnem času večkrat počela.

Med Ribničani velja, da je bila Vesna Lavrič v svojem življenjskem obdobju najaktivnejša in najbolj vsestranska družbena delavka v Ribniški dolini. Učenci se je spominjajo s spoštovanjem in izrazi pohvale.

Družba je že zgodaj prepoznala njen velik prispevek, saj je leta 1977 dobila priznanje Osvobodilne fronte slovenskega naroda za zasluge pri vsestranski politični aktivnosti,⁵⁴ leta 1989 pa jugoslovansko odlikovanje red zaslug za narod s srebrno zvezdo.⁵⁵ Leta 2004 je za dolgoletno uspešno in ustvarjalno delo na področju humanitarnih dejavnosti ter širšem družbenem področju prejela občinsko Gallusovo priznanje.⁵⁶ Na podelitev se je potrudila priti, čeprav se je opirala na palico. Vse življenje pa je hitela, tekla in težko jo je bilo dohajati. Umrla je 26. oktobra 2006.

VIRI IN LITERATURA

NEOBJAVLJENI VIRI

ZAVL – Zasebni arhiv Vesne Lavrič, hrani Nada Lavrič, Ribnica.

USTNI VIRI

Iza Bernot (1899–1987), Ljubljana.
Natan Bernot (1931–2018), Ljubljana.

⁵⁴ ZAVL, Občinska konferenca socialistične zveze delovnega ljudstva Ribnica, priznanje, 26. 4. 1977.

⁵⁵ ZAVL, Predsedstvo SFRJ, odlikovanje, red zaslug za narod s srebrno zvezdo, 6. 10. 1989.

⁵⁶ ZAVL, Občinski svet Občine Ribnica, Gallusovo priznanje, 22. 10. 2004.

Jasna Demšar (1930–2013), Ljubljana.
Vesna Lavrič (1927–2006), Ribnica.
Nada Lavrič (1954), Ribnica.

LITERATURA

Bernot, Zvonimir: Naša moč je v zavednosti! Čitajte Cankarja! (Iz zapuščine Zvonimirja Bernota). *Borec, revija za zgodovino, antropologijo in književnost*, letnik LVI, številka 612–616, 2004, str. 131–137.

Bernot, Zvonimir: *Socializem in vera*. Ponatis člankov iz Ljudskega glasu. Ljubljana, dne 1. maja 1922.

Filipič, France: Zvonimir Bernot (geslo). *Enciklopedija Slovenije*, I. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987, str. 251–252.

Galičič, Boris Tedi: *Društvo za raziskavo jam Ribnica. 40 let 1957–1997*. Ribnica, september 1997.

Gosnar, Jože in Drago Novak: *Mama, živ sem in zdrav*. Ljubljana: Založba Borec, 1984.

Grebenc, Katja in Maruša Prelesnik: *Ribniški semenj, Raziskovalna naloga*. Ribnica: Miklova hiša, september 2006.

Grom, Marta: *Izpoved žene*. Koper: Založba Lipa, 1964.

Hutař, Vera: Zvonimir Bernot (1879–1955). *Borec, revija za zgodovino, antropologijo in književnost*, letnik LVI, številka 612–616, 2004, str. 85–130.

Klun, Alenka: *Ribniški biografski leksikon, Raziskovalna naloga*. Ribnica: Miklova hiša, november 2006.

Kozina, Brane: Šolstvo v Ribnici v obdobju 1941–1945. *Mikužev zbornik*. Historia 4, 1999, str. 319–334.

Puželj, Janez in Franc Janez Klun: *60 let GZ RIBNICA in 130 let PGD RIBNICA*. Ribnica: Gasilska zveza, PGD, 2015.

Vidovič Miklavčič, Anka: Spremna beseda. *Borec, revija za zgodovino, antropologijo in književnost*, letnik LVI, številka 612–616, 2004, str. 139–142.

S U M M A R Y

Vesna Lavrič, née Bernot (1927–2006)

Class teacher Vesna Lavrič, née Bernot, moved from Ljubljana to Ribnica in 1951. Her parents, Zvonimir Bernot and Iza Bernot, née Prijatelj, were well-educated, progressive, and engaged freethinkers. Vesna was profoundly influenced by her primary family. She faithfully abided by the patterns of life from her home sphere and passed them on to the new living environment with her commitment and

example. She received employment at the lower grammar school (later eight-year primary school) in Ribnica and remained there until she retired. Her husband, Dušan Lavrič, professor of history and geography, subsequently headmaster and socio-political official, made an important contribution to creating Ribnica's reality. Vesna taught natural science. She was a demanding and strict but also popular teacher, as may be gathered from the well-attended and successful extra-curricular activities she led. She actively participated in the Red Cross organisation

as well as coordinated blood donation, first aid, and the Red Cross Youth. She met with enormous success serving as the trustee of the Prešernova družba and Mladinska knjiga publishing houses. She provided expert support to the mycological society and helped the tourism society to introduce what is now a traditional and recognisable Ribnica Woodenware and Pottery Fair. Her success and endeavours earned Vesna Lavrič much praise and recognition, as well as the Yugoslav Order of Merits for the People with Silver Star.